

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 893.

CHICAGO, ILL., 23. OKTOBRA (October 23), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

POLET ZR-3.

ZR-3 je zrakoplov. Dne 15. oktobra je priplul v Lakehurst, New Jersey, iz Friedrichshafena v Nemčiji — razdalja 5,066 milj — v 81. urah ali v treh dneh in 9. urah. Ves ta čas je bil v zraku. Preplul je to distanco preko Atlantika več ko še enkrat hitreje kot najhitrejši parnik.

Na njemu je bilo do 80 oseb z vso potrebno opremo in hrano in enaintrideset tonov gasolina. Zgrajen je bil v zeppelinških delavnicah v Friedrichshafenu na račun nemške vojne odškodnine Zedinjenim državam.

ZR-3 pomeni nov triumf v zrakoplovstvu — uspeh, ki bo vodil do novih uspehov. Preko Atlantika z ogromnim zrakoplovom v treh dneh, čez nekaj let mogoče v dveh dneh s še večjo zračno ladjo.

Nad dva meseca so plule Kolumbove barke predno so dosepele na ameriško obrežje in odkrile novo deželo. To je bilo pred 432 leti. Plovba po širokem morju na take razdalje je bila takrat nevarnejša kakor je danes plovba po zraku. Male jadernice so se umaknile malim parnikom, mali parniki ogromnim ladjam ki prihajajo v luke ob ameriškem obrežju Atlantika iz evropskih pristanišč v teku pet — šest dni.

ZR-3 bo služil ameriški armadi in narejen je bil zanjo — zgrajen je za vojne namene! Stari Zeppelin, ki je sedaj že v grobu, je sanjal o velikih zračnih ladjah in svoje življenje je posvetil delu za nadvladanje zraka, za gradnjo ladij, ki bi potovale po nebesnih cestah.

Človek je zmožen ustvarjati čuda. Prenaša glas po zraku na ogromne razdalje brez pomoči kablov. Prenaša ga z ene ladje na drugo, s suhe zemlje na zrakoplove, ki plovejo kje visoko nad morjem. Z letali se dvigne v zrak in plotovi, ki ločijo deželo od dežele, narod od naroda, mu postanejo nevidni, kajti v zraku ni mej — ne še sedaj. Mogoče jih človek s časoma kako napravi — ampak meje bolj in bolj izgubljajo pomen — nepotrebne postajajo in nesmiselne.

ZR-3 bi v slučaju vojne služil moriji in razdejanju, kakor so služila vsa letala v zadnji svetovni vojni razdejanju in moriji. Ali zrakoplovi bodo služili miru in zbliževanju ljudstev in dežel, kadar bodo ljudje resnično spoznali, da

klanja in razdejanja ne prinašajo nikomur koristi.

Ob pacifičnem obrežju se je prošli teden boril ameriški zrakoplov Shenandoah, last vojne mornarnice, z viharji visoko v zraku in jih premagal. Plul je proti toku vetrov in kakor je človek premagal viharje na morju, jih bo počasi premagal v plovbi po zraku.

ZR-3 so zgradili Nemci, — od l. 1914 do premirja in dobro leto po premirju nazvani Huni — toda sedaj zopet šteti med civilizirane narode. Nemški častniki, nemški inženirji in nemško moštvo ga je vodilo na ameriško obrežje in ga izročilo vladi Zedinjenih držav. Na poletu v Ameriko so bili v zrakoplovu tudi ameriški častniki, nič več sovražniki ampak prijatelji Nemčije.

Francija se boji nemških zeppelinov. V versajlski pogodbi je točka, ki določa, da se morajo zeppelinške delavnice v Nemčiji podreti. Sedaj, ko je ZR-3 dograjen, so izvršile na podlagi pogodbe svojo nalogo in morajo razpasti. Nemškim inženirjem je žal teh delavnic, ki bi gradile še večje in boljše zrakoplove in dvigale veličino nemškega izuma. Toda Francija je blizu in se boji zračnih pošasti, ki bi v času sovražnosti priplule nad njena mesta, nad njene vasi in polja ter sipale smrt in razdejanje. Toda sama jih gradi. Število njenih aeroplanov je večje kot katerekoli druge dežele. Sama hoče biti močna; za sosede pa želi šibke dežele v militarističnem pomenu besede.

Inženirji zeppelinških delavnic se selijo v druge dežele in nadaljujejo s svojim delom. Mogoče je, da se versajlske pogodbe v tem oziru ne bo tako strogo izvajalo in bo Nemčija smela graditi naprej zračne ladje. Toda nove delavnice se ustanavljajo na Danskem, v Španiji in drugih deželah. — Ljudje silijo v zrak.

Človekov um — četudi je dosegel čuda — je danes še nizko, še zmerom na tleh, še vedno omejen. Toda se dviga in se trudi iti višje in višje. Počasi se dviga, težko se trga od tradicij in instinktov svojih barbarskih prednikov. V evoluciji tehnike je zgradil stvari, ki so se še pred par desetletji in stoletji zdele nemogoče in kdor je mislil in trdil da so mogoče, je bil zasmehovan, ako ga ni doletela hujša kazen. V

dobrih petdesetih letih je zgradil stvari, o kakršnih so prejšnje generacije komaj sanjale v nejasnih oblikah. In gradi naprej. Človekov um si je podjarmil zemljo, morja in zrak. Veliko težje pa mu je podjarmiti samega sebe, premagati v sebi barbara in ustvariti iz človeka resnično človeško bitje. Tudi to bo dosegel, ker ima um in ker je človek ki misli in se uči, vedno uči.

ANATOLE FRANCE.

Jacques Anatole Thibault, francoski pisatelj svetovnega slovesa, je dne 13. oktobra v Parizu umrl. Thibault si je že v zgodnji mladosti nadel psevdonom Anatole France in pod tem imenom je poznan literarnemu svetu.

Rojen je bil dne 16. aprila l. 1844. Živel je dolgo in ni živel zamanj.

Bil je sin revnega pariškega knjigotržca, ki so ga Parižani poznali pod priimkom "Pere France" in ta očetov priimek si je vzel Jacques Anatole za svoj psevdonom.

Anatole France je bil genij — duševni velikan kakršnih ni mnogo v zgodovini literature. S svojimi deli si je ustvaril nesmrten spomenik.

Kakor večina pisateljev-genijev sedanje dobe, je bil tudi Anatole France socialist. Po ruski revoluciji se je zelo zanimal za razvoj v Rusiji in s svojim peresom bil vedno na strani nove Rusije. Bil je borec za resnico in pravico in z močjo svojega velikega uma je bičal vse kar je gnilega in slabega v družbi.

O Anatolu Francu bo priobčen daljši spis v Družinskem koledarju in tudi seznam njegovih najznamenitejših književnih del.

Pokopan je bil dne 18. oktobra na pokopališču v Neuillyju osem milj od Pariza. Nad 300.000 ljudi je prisostvovalo pogrebu. Pogrebne svečanosti je aranžirala francoska vlada. Pogreba se je udeležila vlada, poslanci, diplomatski zbor, književniki, delavske deputacije itd. Špalir mu je delalo delavstvo, ki ga je France ljubil in se boril zanj. Pot, po kateri se je pomikal sprevod, je bila zastražena z vojaštvom in orožništvom. Zavarovati so hoteli državnike in preprečiti morebitne demonstracije, ki so jih baje namerovali vprizoriti komunisti, toda neredov ni bilo. Ob grobu so govorili Gabriel Hantoux v imenu Francoske akademije; Ferdinand Buisson v imenu Lige pravice človeka; Leon Blum v imenu socialistične stranke; M. Jouhaux v imenu generalne delavske federacije, in Francois Albert, minister javnih del, v imenu vlade.

Pokopan je bil brez cerkvenih ceremonij kakor je želel sam. Ko je v času boleznj prišel k njemu duhovnik, ga je France odklonil.

Jacques Thibault je umrl. Anatole France živi in bo živel v svojih delih.

Ministerske krize v Jugoslaviji.

Najbolj "stalen" ministerski predsednik v Jugoslaviji je bil stari Nikola Pasić. Ako je danes padel, je naslednji dan navadno on sestavil novo vlado. Le parkrat si je malo odpočil pa prepustil predsedništvo ministerstva drugemu.

Ko so letos Radičevci prenehali bojkotirati skupščino in prišli v Belgrad, je Pasičeva večina postala manjšina. Ker se ne bi rad poslovil od visoke službe, je predlagal kralju razpust skupščine, in kar se njega tiče, bi bil tudi za kakšno bolj drastično sredstvo. Kralj pa si je mislil, da ker je večina poslancev proti Pasiću, naj prepusti službo komu drugemu. Tako je Pasić zopet padel. Ljubo Jovanović, kateremu je kralj poveril sestavo nove vlade, ni uspel, in to nalogo je potem dobil Ljuba Davidović, ki je iz raznih strank in skupin zbil skupaj novo parlamentarno vlado, v kateri so imeli slovenski klerikalci tri ministre.

Davidovičeva vlada je obljubila spoštovati demokratične svobodščine in odpraviti politiko nasilja, katere se je držala prejšnja vlada. Toda njena večina je bila nestabilna, sestavljale so jo stranke z različnimi križajočimi se interesi; edine so bile le v opoziciji proti Pasiću. Davidović je bil odvisen od glasov Radičeve stranke. Radić pa je na Hrvatskem in v balkanski politiki še vedno neumljiv vprašaj.

Svojo politiko je sicer zelo spremenil od zadnjih volitev v skupščino. Bojkotiranje parlamenta je bila ena najbolj nerodnih potez, kar jih je mogla napraviti Radičeva skupina, ki razpolaga s petdesetimi poslanci. Ko so prišli njegovi ljudje v zbornico, so vrgli Pasiča in tako bi ga vrli lahko že prej, če ne bi frazarili doma, Pasiću pa pustili izvajati razne zakone "za zaščito države". Radičev potovanje po Evropi ni dobilo tistega odmeva v prilog njegove hrvatske politike kot jo je pričakoval; po vseh mestih, kjer je konferiral s politiki in državniki, so mu svetovali, naj pošlje poslance svoje stranke v parlament, kar je storil. Šel je nato v Rusijo in konferiral s sovjetskimi politiki in državniki ter se pridružil moskovski kmečki internacionali, toda zelo rahlo pridružil. Radičev obisk Moskve je razburjal Pasiča in orjunaše, in tudi jugoslovanskim komunistom se ni dopadlo, ker so Radiča v Moskvi tako prijazno sprejeli. Toda v Moskvi konferirajo z vsakim, ki more na en ali drug način pomagati ruski politiki, z vsakim, ki je pripravljen biti v opoziciji proti nasprotnikom priznanja sedanje ruske vlade. V Moskvi so dobro vedeli, da Radić ni prišel v Rusijo radi Rusije, ampak da išče zaslonbo za svojo politiko v Jugoslaviji.

Ko se je Radić vrnil, je bila že nova vlada na krmilu in vstop v Jugoslavijo mu ni bil zabranjen. Imel je v Zagrebu nekaj govorov, v ka-

terih je pazil na besede, da ne bi onemogočil nove vlade, ali jo spravil v zagato, toda v isti sapi je naglašal zahtevo za avtonomno hrvatsko republiko v jugoslovanski federaciji.

Kljub zamotani politični situaciji pa je gospodarsko Jugoslavija na boljšem kot marsikaka druga evropska dežela, dasi žive delavske mase v Jugoslaviji večinoma v zelo slabih razmerah. Jugoslavija je bogata agrikolturna dežela, ki ima tudi mnogo premoga, lesa itd. Njen dinar se dviga v vrednosti.

Kar Radič hoče je avtonomna Hrvatska in kar Srbi, to je Pasičevci, nočejo je decentralizirana Jugoslavija. Dasi tudi slovenska večinska stranka (klerikalna) propagira avtonomijo Slovenije, v svojih zahtevah ni tako nekompromisna in je pripravljena sodelovati z vsako vlado, ki ne zastopa vsesrbske politike. Ali boj glede centralizma in federalizma je danes med Pasičevci in Radičevci — med Srbi in Hrvati, med katoličani in pravoslavni, med tistimi, ki pišejo z latinico in tistimi, ki pišejo s cirilico — kar zopet pomeni Srbe in Hrvate. Ako ne bi bilo teh tradicionalnih nasprotij, bi Radič ne mogel dobiti skoro vsega hrvatskega ljudstva na svojo stran, in Pasičevi Srbi ne bi tako vneto zastopali idejo, da so oni poklicani za vladajoč narod.

Ljudstvo kot tako seveda ne odločuje, ampak tisti, ki ga vodijo in varajo s frazami. Radič je napravil takoj v začetku največjo napako, ko se je protivil priznati belgrajsko skupščino za skupen parlament in s tem pomagal Pasiču utrditi uradniški aparat, ki Radičevim zahtevam ni prav nič v prilog. Poročila o politični situaciji v Jugoslaviji, ki prihajajo z Dunaja, pa tudi od drugod, slikajo Radiča za demagoga, ki se igra z ignorantno maso hrvatskih seljakov in jih hujska proti Srbom. Toda z masami se je dosedaj vedno kdo igral. Na Hrvatskem so se z ljudstvom igrali ko je imelo svoje bane in poslance v Budapešti, in igrajo se sedaj. Z ljudstvom se igrajo povsod, kjer je politično in gospodarsko nešolano. Napadanje hrvatskih seljakov v tujezemskih listih diši precej po propagandi, kateri pa je Radič sam prilival olje.

Med vojno so jugoslovanski patriotje v Ameriki človeka skoro linčali, če je dejal, da Slovenci, Srbi in Hrvatje še niso en narod, da pa lahko postanejo en narod, če se združijo v eno deželo in se odločijo delati skupaj za skupno blagostanje. Evo, Jugoslavija je stara že par let, in troedini narod je vedno enako troneedin, četudi vsi trije vedo, da spadajo skupaj in da je v interesu vsakega, da ostanejo skupaj.

Po tolikih letih razlaganja socialističnih naukov je še vedno milijone delavcev, ki ne vedo, kaj je socializem. Da ga bodo spoznali, je treba, da čitajo socialistične liste in knjige. Širite med njimi socialistično literaturo!

Dvojna mera v razredni družbi.

Piše Emil Herman, organizator socialistične stranke.

Prošlo jesen je prišla v Florence, Montana, družina osmih oseb. Oče je bil star okoli štirideset let. Po poklicu je sladščičar, toda ker je pri delu ostaral, ga je družba pri kateri je bil vpisjen vrgla med staro šaro, da je napravil prostor mlajšemu, urnejšemu delavcu.

Bitter Root Valley je ena izmed najrodovitnejših dolin v Zedinjenih državah. Šel je tja in najel kos zemlje, da bi na nji prideloval del potrebščin za preživljanje družine, druge pa bi prislužil z delom pri farmarjih in tako bi bila družina preskrbljena. Računi se mu niso obnesli. Bil je slab in izčrpan, o delu na polju pa ni razumel ničesar. Farmarji ga niso najemali in ostal je brez dela in sredstev.

Spomladi je odpotoval za delom v druge kraje. Ni ga dobil.

Povrnil se je domov in v soboto dne 16. julija je z dvema tujcema skušal udreti v kooperativno trgovino, da si nakrade potrebščin za svojo družino, ker mu je bila zanikana priložnost, da si jih prisluži.

Alarmni aparat je zbudil lastnika in ta je pozval na pozorišče tudi druge, ki so mu prišli na pomoč. Šli so v trgovino in zalotili trojico, ki je kradla konzerve. Lastnik jim je zaklical, naj dvignejo roke kvišku, kar so brez obotavljanja storili in pri tem prosili: "Za božjo voljo, ne streljajte, mi smo neoboroženi." Odvedli so jih v okrajno ječo v Hamiltonu, in tisti, ki je osredotočen v tej sliki, je resignirano dejal: "Moral sem to napraviti; moja družina je lačna in oblečena v cape in jaz nisem mogel dobiti dela. To je prvi zločin, ki sem ga storil v svojem življenju; zalotili so me." Je tudi tako dobro. Res je, da me bodo zaprli, ampak moja družina bodo sedaj preskrbeli, kar meni ni bilo dovoljeno, in jaz sem zadovoljen."

Par dni pozneje so ustavili na potu njegovega dvanajstletnega sina. Ko so ga vprašali, kam je namenjen, je pokazal kos papirja, na katerem je njegova mati sporočila očetu v ječi, da nima družina kaj jesti in ga je vprašala za svet, kaj naj napravi v bedi. Pot, ki bi jo imel prehoditi ta deček od doma do očeta v Hamiltonu, je dolga osemindvajset milj.

V soboto 28. julija 1924 je bil "kriminalec" obsojen od dve do štiri leta zapora in poslan v Deer Lodge zapore, zato ker je kradel, poskušal krasti, da prinese svoji družini jesti. Kapitalistična družba, ki ga je kaznovala od dve do štiri leta zapora, je zakrivila njegov "zločin", in s kaznovanjem njega misli da sebe oprošča. Vse drugače postopa ta družba z ljudmi kot so Fall, Denby, Daugherty, Burns in drugi graftarji in "munšajnarji", ki kot kovarji in varuhi postav kradejo, ne pod pritiskom lakote, ampak da zadoste pohlepu in da pomnože svoja ne ravno na pošten način pridobljena bogastva.

Ali ne mislite, da je že čas vreči ta gnili sistem?

Čitanje Proletarca bi delavcem veliko več zaleglo, če bi čitali mirno in prevdarili vse, kar čitajo, pa prečitali kakšen članek tudi po večkrat. Površno čitanje daje čitatelju napačne vtiske.

“PRIMATE TATA!”

Še nekoliko luči na Fr. Novakova izmotavanja.

“Primate tata!” je kričal tat, ker je hotel odvrniti pozornost od sebe, pa jo obrniti drugam, zato da bi mogel ubežati.

V “Proletarcu” z dne 9. oktobra t. l. je bil priobčen članek “Na Fr. Novakove izjave odgovarjamo z njegovimi lastnimi priznanji”, v katerem so navedeni dobesedni prepisi stavkov iz “D. S.” in datumi citiranih izdaj. Dokazali smo, da se Mr. F. Novak pobija samega sebe — dokazali smo, kako ubog na duhu je človek, ki je označen kot urednik “preje reakcionarnega in sedaj revolucionarnega (?) lista.”

No, in kaj je napisal urednik “D. S.” za odgovor na imenovani članek v Proletarcu?

Prav enostavno! “Primate tata!” O SVOJIH lastnih izjavah previdno molči, toda naj bo potolažen, kajti “božji mlini meljejo”, čeprav počasi. Da, Mr. Frank Novak, meljejo . . .!

V “D. S.” z dne 16. oktobra je priobčil članek (bog nam odpusti, da ga imenujemo “članek”), kateremu je dal naslov “Urednik ‘Proletarca’ se je zopet izpljuval.” V njemu pravi med drugim: “Grozno je izbruhnulo v uredniku; v zadnji številki jokavega lističa je zlil celo ploho običajne čikaške gnojnice. Stotič je sedaj povedal, da smo plačali za Slovenijo \$3000 . . .”

In potem namigavanja, “primate tata!” češ, tri tisoč, da boste “pozabili na onih osemindeset tisoč in na onih deset tisoč za republiko . . .”

Nič pojasnila! Listaj po imenovani izdaji “D. S.”, — nikjer nobenega pojasnila! Pač pa mnogo psovka, znak “munšajnarske” kulture! Samo ljudje, ki nimajo čiste vesti, se poslužujejo takega tona.

“Po našem mnenju ni bila Slovenija pod vodstvom Mr. Veraniča nič manj reakcionarna kot je danes Proletarec, dika socialpatriotske nesramnosti in nezmožnosti,” pravi urednik “D. S.”, ki je bil preje urednik “nič manj reakcionarne Slovenije . . .”

Zelo rad bi se izmotal, pa govori o Marxu, Leninu, debatirajo v polemikah, o revoluciji in kontrarevoluciji, o “komunističnih” domovih in tiskarnah v Jugoslaviji, samo da se bi oddaljil od svojih grehov. Ne bo šlo!

Na nekem drugem mestu v isti izdaji piše: “Proletarec je zopet zmerjal v svoji zadnji številki kot smrkovec, ki ti pokaže jezik izza vogala. O osemindesetih tisočih, katere so zafrčali kar lepo molčijo, toda tem bolj kričijo o treh tisočih, katere so izdali hrvatski sodrugi za Slovenijo . . . Skrajno smešno se mi zdi predbacivanje, da je bila Slovenija reakcionaren list . . .”

Dne 10. oktobra 1923 pa je “D. S.” pisala: “. . . In če je stranka dala \$3,000 za list ona je to napravila raditega, da z ene strani zmanjša število reakcionarnih časopisov . . .” Dne 2. oktobra 1924 je priznala, da se sedanji “urednik ni počutil dobro kot urednik lista, ki je bil končno vendarle meščanski. . .”

Mi smo to citirali, sedaj pa pravijo, da jim “predbacivamo” da je bila reakcionaren list, kar se jim zdi “skrajno smešno!” Ako ni tako izvijanje dokaz duševne plitkosti, potem ne vemo kaj naj bi bilo.

Kaj je pravzaprav na stvari?

“Slovenija” je imela urednika, h kateremu so se hrvatski komunisti, ki danes večinoma niso več komunisti, zatekli s prošnjo, naj jim prične “urejevati” slovenski list za boj zoper Proletarca. Predno so šli k Novaku, so vprašali nekaj čikaških “socialpatriotov”, če bi hoteli prevzeti to službo, in vprašali so tudi takratnega tajnika — J. S. Z. Seveda so jim vsi odklonili, kajti nihče čikaških “socialpatriotov” ni bil naprodaj!

Nato so zasledili Mr. F. Novaka, s katerim so se pogajali “več mesecev”, kot sam priznava v izdaji “D. S.” z dne 2. oktobra to leto. Kupčija je šla torej zelo počasi naprej.

Ves ta čas se je Mr. F. Novak delal za socialistu in šel končno celo na debato s komunistom, v naprej vedoč, da jo bo “izgubil” in se spreobrnil v “edino pravo komunistično vero”. To je bilo potrebno, da je preslepil nekaj ljudi na način kot slepe komedijonti ljudi v vaudevilskih gledališčih. Mr. F. Novak je torej pronašel, da je bil v “zmoti” in tako je postal na ne prav časten način “revolucionar”, dasi so vsi, ki ga v njegovi naselbini poznajo, vedeli, da se ni “spreobrnil” niti za las. Pač, — business!

Hrvatje so mu najprvo ponudili uredništvo novega slovenskega lista, ki so ga mislili ustanoviti. Ponudili so mu ta “job”, toda šele potem, ko so ga odklonili vprašani socialpatriotje v Chicagi, katerim je bil prvo ponuden. Tedanji Radnikov odbor se je držal pravila, da se za denar “vse dobi in vse kupi”, pa so “glihali” in kupovali. To je, čemur pravimo provokatorska taktika. Mr. F. Novak je Radnikovec odsvetoval ustanovitev novega slovenskega lista in jim priporočil, naj vprašajo Mr. Veraniča, ki lastuje prilično razširjen list, ki ima čedne dohodke kot glasilo dveh podpornih organizacij (calumetske in denverske — obe klerikalni), in ima tudi mnogo oglasov; in vse to si je pridobil kot buržvazen list!

Pa so vprašali! Mr. Veranič je bil “sit žurnalističnega businessa”, pa ga je bil pri volji prodati. Že prej se je govorilo, da bi ga prodal za kakih 800 do tisoč dolarjev (brez tiskarne), samo ako se dobi kupec. Toda ko so se Hrvatje dali “potegniti” Veraničevemu uredniku in pričeli “glihati”, sta se nenadoma pojavila še “dva kupca”, ki sta ponujala za list kar tri tisoč dolarjev! Mr. Novak je zopet govoril s svojimi prijatelji Radnikovci in jim povedal, da se list draži in bo treba hiteti, če ne, ga bo Veranič prodal drugim kupcem. Za Slovenijo pa bo treba plačati sedaj tri tisočake, “ker lastnik ni tako neumen, da bi ga dal za manjšo vsoto, ker mu isto ponujajo privatni kupci.” (“D. S.” z 10. oktobra 1923.)

Zinič je šel v Chicago in prepričeval Radnikov odbor, da je Slovenija vredna tri tisoč in jo imenoval celo “revolucionaren” list, dasi se je ob vsakih volitvah prodajala kapitalističnim politikom, po volitvah pa je radi lova na naročnike in s tem na njihove dolarje postala zopet “radikalna”.

Kdo sta bila tista dva kupca, ki sta bila pripravljena plačati za Slovenijo \$3,000?

Mr. F. Novak je v enem pojasnilu govoril o “dveh privatnih kupcih”, v drugem, priobčeno eno leto pozneje, pa govori že samo o enem!

Ali ima Mr. Novak pogum navesti imena tistih dveh privatnih kupcev, ali enega privatnega kupca, ki sta ponujala Veraniču za list tri tisočake? Njemu so imena znana, ker sam priznava, "da se je zahvaliti edino le takratnemu in sedanjemu uredniku, da je list prišel iz privatnih rok v roke delavske stranke." In ta "prejšnji in sedanji urednik" je Mr. F. Novak.

Ko je bil list "kupljen" je bil "kupljen" tudi njegov "bivši in sedanji" urednik. Urednik je prišel celo do tiskarne, dasi ne vemo kakšna je tista tiskarna. Ampak "bivšemu in sedanjemu" uredniku precej dobro služi, ker izrablja komunizem v svojo osebno korist.

Ako bi se T. Cvetkov ne skregal z Ziničem in Fišerjem, bi se ta kupčija še ne razkrila tako hitro. Toda vsak greh se izve.

Mr. F. Novak je zelo naiven, če misli, da bo po pravilu "držite tata!" odvrnil pozornost od sebe. Kar se tiče J. R. Z., ve prav dobro, da ni bilo s financami J. R. Z. ničesar narobe. Istotako ve, da so bili vsi računi, vsi izdatki in vsi doneski, priobčeni ne samo v enem ampak v večih listih, da so bili računi pregleđani in potrjeni na konvencijah in da ni nihče služil "stotake čez noč," kot se služijo npr. pri prodajnih listov. Poštenjaki nimajo vzroka skrivati računov in jih ne skrivajo! Poštenjaki ne rohne, kadar jim kdo predbaciva nepravilnosti, ampak lepo mirno razgrnejo dokaze.

Odkrito rečeno, mi nimamo nikakega spoštovanja do človeka, ki je držal denar, nabran za stavkarje, v žepu celo vrsto let in ga oddal šele ko je postal urednik "komunističnega" lista. Človek, ki je zmožen pridržati denar, nabran v pomoč stavkarjem, je zmožen tudi kakšne nepoštene kupčije!

Iz te afere naj se jugoslovanski delavci nauče, da je ravno tako lahko najeti urednika za "ultra revolucionaren" list, kakor za reakcionaren list. Karakterji ki so naprodaj so vsakemu naprodaj, vsakemu, kdor ponudi dovolj visoko ceno!

"D. S." nima poguma ponatisniti članka ki je bil objavljen v Proletarcu z dne 9. oktobra na 4. strani. Ne bi ga priobčila, ker so v njemu citati njenega urednika, ker so v njemu priznanja, ki bi jih rad zatajil, pa jih je nemogoče izbrisati. In skrbeli bomo v interesu jugoslovanskega delavstva, da se take afere ne bodo pozabile.

Dolžnost vsakega sodruga in sodruginje je agitirati za razširjenje socialističnih listov. Pridobivajte nove naročnike "Proletarcu!"

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Teškoča številka "Proletarca" je **893**. Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic.

Obnovite naročnino takoj, ko vam potече. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

LEONID ANDREJEV:

RDEČI SMEH

Odlomki najdenega rokopisa
Preložil Vladimir Levstik.

(Nadaljevanje.)

Da, res se zdi, da so bili naši — ena naših lastnih granat, iz enega naših lastnih topov, mi je bila odtrgala noge, in eden naših vojakov jo je bil izstrelil. In nihče ni vedel povedati, kako se je moglo zgoditi kaj takšnega. Nekaj je bilo prišlo ter skalilo poglede, in dva polka iste armade, ki sta si stala na vrsto razdalje nasproti, sta celo uro obsipala drug drugega s strahovitih ognjem, v popolnem prepričanju, da imata opravila s sovražnikom. Neradi, le tako — v namigljajih so govorili o tem dogodku, in — kar je bilo najbolj čudno: takšno čustvo je vladalo med ljudmi, kakor da mnogi, ko govore o tej reči, še vedno nočejo priznati zmote. Ali — boljše rečeno — priznavali so jo, obenem pa so menili, da se je nesporazum pripetil šele kasneje. V začetku da so imeli zares opravka s sovražnikom, ki je v splošni zmešnjavi nekam izginil, tako da smo bili potem nastavljeni kroglastnih rojakov. Nekateri so govorili o tem povsem odkrito in so podajali opise, ki so se videli njim samim docela jasni in verjetni. Jaz sam še danes ne morem reči s popolno gotovostjo, kako se je pripetila ta usodna zmeta, ker sem videl z enako razločnostjo najprej naše rdeče — in zatem oranžaste uniforme sovražnika. Vsi so zelo kmalu pozabili dogodek, tako da so govorili o njem le še kakor o pravcati bitki; v tem zmislu so odposlali tudi mnogo pisemenih poročil, zasnovanih z odkrito resnicoljubnostjo; kasneje, ko sem bil doma, sem čital nekatera izmed njih. Vedenje napram nam, ranjencem tistega boja, je bilo od kraja nekoliko čudno — zdelo se je, kakor da nas pomiljujejo manj od ostalih; toda tudi ta razlika se je pomalem vravnala. Samo dejstvo, da so se kmalu zgodili novi, podobni pripetljaji, da sta naprimer pri sovražni armadi dva oddelka ponoči zadela tesno drug ob drugega ter se dobesedno uničila med seboj — le to dejstvo me opravičuje v misli, da je bil v resnici nesporazum . . .

Naš zdravnik — tisti, ki je izvršil amputacijo, suh, košččen, star gospod, ki je nagnujusno dišal po jodoformu, tobaku in karbolu, ter se je — kdove zakaj — neprestano smehljal pod žoltosivimi tenkimi brki, mi je prebrisano pomelžiknil, rekoč:

"Bodite veseli, da se smete peljati domov! Tu se ne gode prave reči . . ."

"Kako da ne?"

"Tako . . . to ni s poštenjem. Za naših dni je bilo vse to mnogo enostavneje."

Pred četrtsotletja se je bil udeležil naše poslednje evropske vojne in zdaj je rad pripovedoval svoje spomine iz tistih dni. To sedanjo vojno pa je gledal brez razumevanja in se je celo bal, kakor sem mogel opažati.

"Da, nekaj tu ni v redu," je dejal zamolklo izza oblaka tobačnega dima in mračno skrčil obrvi. "Jaz sam bi pobral šila in kopita, samo če bi mogel."

Nato se je sklonil čez mene ter šepnil izpod rumenih, zakajenih brkov:

"Kmalu pride trenotek, ko nihče več ne bo mogel proč odtod. Da — niti jaz, niti kdo drugi" — in v njegovih starih, kratkovidnih očeh sem zagledal tisti srepi izraz topega strmenja, ki sem ga opažal že prej, pri drugih. In strašna, neznosna predstava — predstava naglega, groznega poloma — mi je prešinila možgane; trepečoč od strahu sem zašepetal: "Rdeči smeh...."

I on je bil prvi, ki me je razumel. Naglo je pokimal z glavo ter mi pritrtil:

"Da . . . rdeči smeh."

Sedel je tesno poleg mene, ozrl se na vse strani in dejal šepetoma, dočim mu je ostra, siva brada krčevito drgetala:

"Vi pojdete kmalu odtod, vam torej lahko povem. Ali ste katerikrat gledali, kako se pretepajo norci v norišnici? Ne? Jaz sem jih videl. Prav tako se tepo kakor zdravi ljudje — ali razumete: prav tako kakor zdravi . . ."

S pomembnim obličjem je večkrat ponovil ta izraz.

"In kaj potem?" sem vprašal, šepetaje in preplašen tudi jaz.

"Nič drugega. Kakor zdravi . . ."

"Rdeči smeh," sem dejal.

"Z vodo jih je trebalo politi, da so izpustili drug drugega."

Spomnil sem se tistega dežja, ki nas je tako prestrašil, ter sem se razjezil nad doktorjevo skrivnostjo.

"Pamet ste izgubili, doktor," sem dejal.

"Ne bolj od vas," je odgovoril. "Nikakor ne bolj od vas!"

Objel si je ostra, otrpla starčevska kolena z rokami ter zahihital; in dočim je preko rame škilil name, še vedno tisti čudni, mučni usmev na ustnicah, mi je večkrat zvito pomežiknil, kakor da bi obadva, on in jaz, vedela nekaj hudo veselega, kar je vsem drugim neznan. Nato je s slovesnostjo čarovnika, ki proizvaja svojo glumaščino, visoko dvignil roke, spustil jih polagoma doli ter se z dvema prstoma previdno dotaknil tistega kraja posteljne odeje, kjer bi bile morale počivati moje noge, da mi jih niso odrezali.

"In to — ali razumete tole?" je vprašal skrivnostno.

Nato je ravnotako svečano in pomembno potegnil z roko čez vrsto postelj, kjer so ležali ostali ranjenci, ter ponovil:

"In to — kako si razlagate vse to?"

"To so ranjenci," sem dejal, "ranjenci . . ."

"Ranjenci . . ." je prišlo iz njegovih ust kakor odmev — "da, ranjenci. Ljudje brez nog brez rok, život razmesarjen, prsi razbite, oči iztrgane. Ali razumete? Veselilo bi me! Potem boste razumeli tudi to-le?!"

S spretnostjo, ki je ne bil pričakoval od njegovih let, se je nenadoma prekopicnil ter obstal pred mano na rokah, držeč si z nogami ravnovesje v zraku. Bela bluza mu je zdrknila čez tilnik, kri mu je stopila v obraz, pošastno so se mu zavile oči; srepro se je zagledal vame in trudoma je izbruhnil pretrgane besede:

"In to-le . . . kako se hodi po rokah . . . ali razumete . . . to?"

"Nehajte," sem šepnil prestrašen, "sicer zakričim!"

Prekopicnil se je, zavzel zopet naravno stoji, sedel k moji postelji, obzirno si odkašljal ter povzel s poučnim glasom:

"Nihče — tako vam pravim — nihče ne razume reči, ki se tukaj gode!"

"Včeraj so zopet streljali," sem dejal jaz.

"Včeraj so streljali . . . in predvčeranjim so streljali . . ." je menil on ter pokimal z glavo.

"A zdaj bi se rad kmalu peljal domov," sem rekel, poln nemirnega hrepenenja. — "Doktor, dragi doktor, domov se mi hoče! Nič dalje ne smem ostati tu! Zdaj že skoraj več ne verjamem, da je zame dom . . . in domačija!"

Njegove misli so hodile kdovekod po dalji; ni mi odgovoril. Pričel sem plakati.

"O Bog, pohabljenec sem — človek brez nog! Tako rad sem se vozil s kolesom, hodil peš na izlete, uril se v tekanju — in zdaj nimam nog! Na levi nogi sem vedno dajal jezdit sinku, on pa se je vselej tako radostno smejal — in zdaj? . . . Prokletstvo nad vas! Kaj hočem zdaj doma? Jedva trideset let mi je . . . Prokletstvo nad vas!"

In ihtel sem, misleč tako na svoje krepke, urne noge, na svoje ljube, dobre noge. Kdo mi jih je odrezal? Kdo je tisti, ki se mi jih je drznil odrezati?

"Poslušajte," je rekel doktor in pogledal vstran, "včeraj se je oglasil tu pri nas zblaznel vojak. Od sovražnikov. Ves nag je bil skoraj, po vsem životu same bunke in praske, in lačen je bil kakor volk. Ves kosmat kakor mi vsi, ves podoben divjaku, pračloveku ali opici. Mahal je z rokami po zraku, krivil obraz, pel in kričal ter iskal z nami prepira. Dali so mu jesti, nato so ga spet zapodili na polje. Kaj naj bi počeli s temi ubogimi ljudmi? Noč in dan blodijo okrog po gričih kakor razcapani, po-

šastni strahovi, semintja, venomer tjavendan, brez poti, brez cilja, brez strehe. Z rokami mahajo, smejo se, kriče in pojo, in kadar srečajo drug drugega, se stepo, ali pa se sploh ne vidijo in gredo dalje, vsak zase. S čim se žive? Bržčas z ničemer ali morda s trupli padlih kakor divje zveri in kakor ti nažrti, podivjani psi, ki se pode ponoči s tuljenjem in cviljenjem po gričih naokrog. Kakor ptice, ki jih je prepodila nevihta, ali kakor ostudni, kosmati molji se zbirajo v nočnem hladu okrog stražnih ognjev; treba je le zakuriti takšen ogenj, in čez pol ure se pojavi pred njim pač cel tucat takšnih kričočih, razcapanih, napol zmrzlih, opičastih postav. Včasih streljajo nanje, zdaj po zmoti, zdaj namenoma, kadar njih bedasto, strašče kričanje že vse preveč pritiska na potrepeljivost . . .”

(Dalje prihodnjič.)

Henry Ford in letošnje predsedniške volitve.

Henry Ford je za Coolidgea in proti Wall Streetu, kar je čudna kombinacija. Henry je proti La Follettu in pravi, da je La Follette zavedno ali pa nezavedno orodje v rokah Wall Streeta. To izjavo je Henry baje podal dne 18. oktobra in je bila priobčena v Chicago Tribune.

Iz tega se da sklepati, da Ford agitira za Coolidgea, zato ker Coolidge ni orodje Wall Streeta, in je proti La Follettu zato, ker je La Follette orodje v rokah bankirjev Wall Streeta. Nekaj podobnega trdi tudi Foster, ki pa se od Henryja razlikuje v tem, da ni za Coolidgea ampak zase.

Fordov aparat je že v prošlem letu pričel z veliko agitacijo, ki naj bi imela za posledico nominiranje Forda za predsedniškega kandidata, najsibo na demokratski ali republikanski listi. Med farmerji je ime Ford dobilo legendaren pomen, pa tudi mnogo delavcev ga obožuje. Vendar pa bi profesionalni politiki ne dali radi predsedniške službe Fordu, ker je Henry precej "muhasta človeče," ki bi "streljal kozle". Pa so našli izhod. Henry se je potegoval za Muscle Shoals; premeteni političarji so aranžirali sestanek med Coolidgom in Fordom in ko je prišel Henry iz Bele hiše, je dejal, da je za Coolidgea in da on (Henry) ne bo kandidiral, razun v slučaju, da se Coolidge odreče kandidaturi. Wall Street je na ta način preprečil kandidiranje za predsednika človeku, ki sicer ni za ekonomske reforme, ampak ima svoje muhe, kot že rečeno. Kongres pa je dal Fordu Muscle Shoals, toda proti tej koncesiji je nastala tolika opozicija, da se je vsa stvar razbila proti Fordovi in Coolidgovi volji.

Torej Henry je za Coolidgea in proti Wall Streetu . . .

Laž ima kratke noge . . .

Ni ga gršega pod solncem, kot je list ki ne pozna razlike med lažjo in resnico. Uredniki takih listov nimajo pojma o dostojnosti in če bi uprave prizadetih listov kaj držale do sebe, bi pazile, koga najamejo za urednika.

List, ki mu je laž bolj prikladna kot resnica, je tudi "D. S." V izdaji z dne 16. oktobra 1924 pravi v napadu na urednika Proletarca tudi sledeče: ". . . Ali se spominjaš prijatelj, na besede 's krampom po glavi', 'tepci' itd.?"

Te psovke predbaciva nam in trdi, da smo bili mi prvi ki smo začeli psovati. S tem indirektno priznavajo, da zmerjajo, zato ker smo mi "prvi začeli".

To je na lepem izmišljena laž, kajti Proletarec ne psuje. Proletarec se ne poslužuje barabskega jezika v boju s protivniki; urejevan je, kot se za pošten list spodobi. Res je (in Novakom okrog "D. S. je to znano), da Proletarec ni psoval nikogar okrog kupljene Slovenije, pač pa je CITIRAL psovke iz "D. S.", da je s tem pokazal njen duševni nivó. Psovke "s krampom po glavi," "tepci" itd. so *originali* "D. S.", ne pa Proletarca". Ako ni to res, naj "D. S." *dokaže s citati in navede datume*. To je edino pošteno. Če ima Mr. F. Novak slab spomin, naj pogleda v tisto izdajo svojega lista, v kateri je Veranič, bivši gospodar Slovenije, rabil prej citirane psovke, ki jih NI pobral iz Proletarca!

Ob priliki, ko nam bo dopuščal prostor, bomo zopet priobčili nekaj "ličnih" izrazov, s katerimi so okrašene kolone "D. S.", izrazov, kakršnih se poslužujejo samo ljudje, ki ne poznajo manir in časnikarske dostojnosti.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z. IN DRUGIH SOCIALISTIČNIH ORGANIZACIJ.

(Pod to rubriko priobčujemo seznam priredb klubov J. S. Z. in tistih priredb, pri katerih sodelujejo naši klubi.)

CANONSBURG, PA.—Soc. klub št. 118, JSZ., priredi v soboto 25. oktobra s sodelovanjem svojega pevskega odseka veselico v dvorani društva SNPJ. Začetek ob 6. zvečer.

CLIFF MINE, PA.—Klub št. 242 JSZ. priredi veselico v soboto 25. oktobra v dvorani SNPJ.

SPRINGFIELD, ILL.—Soc. klub št. 47 JSZ. sklicuje za dne 26. oktobra ob 2. pop. velik kampanjski shod, ki se bo vršil v Slov. nar. domu. Govoril bo med drugimi Chas. Pogorelec, tajnik JSZ.

PITTSBURG, PA.—V nedeljo 26. oktobra dopoldne konferenca soc. klubov in društev Izobraževalne akcije JSZ. Zpadne Pennsylvanije. Popoldne shod pod avspicijo soc. organizacije v Pittsburghu.

CLEVELAND, O.—V nedeljo 2. novembra konferenca ohijskih soc. klubov in društev Izobraževalne akcije JSZ. Po konferenci kampanjski shod.

CHICAGO, ILL.—Dramski odsek kluba št. 1. vpripori v nedeljo 9. novembra veliko Tolstojevo delo v petih dejanjih "Moč teme" v dvorani C.S.P.S., 1126 W. 18th Street.

CHICAGO, ILL.—Klub št. 1 priredi dne 31. decembra Silvestrovo zabavo.

CHICAGO, ILL.—Dramski odsek kluba št. 1 priredi predstave v tej sezoni razun omenjenega še na sledeče dneve: v nedeljo 4. januarja 1925, 1. marca 1925 in 19. aprila 1925.

(Ako ima vaš klub v načrtu prirediti shod, zabavo, koncert, igro, predavanje ali kakršnokoli drugo priredbo, sporočite datum in druge podrobnosti v "Proletarcu".)

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Osmo konferenca klubov J. S. Z. v Pensylvaniji.

VII. konferenca soc. klubov in društev Izobraževalne akcije JSZ., ki je imela svoje zasedanje dne 24. avgusta na Harwicku, Pa., je sklenila, da se bo bodoča (VIII.) konferenca vršila v nedeljo 26. oktobra v Pittsburghu, Pa.

To bo kampanjska konferenca, posvečena predvsem agitaciji za izvolitev La Folletta in Wheelerja in pa agitaciji za socialistično listo. Na dnevnem redu konference bodo tudi druge važne točke.

Konferenca se bo pričela ob 10. dopoldne, shod pa točno ob 2. popoldne. Na konferenci kakor na shodu bodo nastopili najboljši govorniki.

Dvorano za shod in konferenco smo dobili v prostorih La Follette-Wheeler kampanjskega odbora na 325 Fifth Ave., ki je preko pota od gledališča Grand, nedaleč od postaj železnic Pennsylvania Lines, B. & O. in Lake Erie in samo pol minute hoda od Kaufman Store.

Na poslopju v katerem so naši zborovalni prostori, je velik napis "La Follette-Wheeler headquarters." Pri vhodu v dvorano bo tudi slovenski napis za navodilo kje se vrši konferenca in shod.

Pridite na konferenco pravočasno, da bo ob 10. lahko otvorena. Le tako nam bo mogoče razpravljati o vseh važnih točkah in napraviti potrebne zaključke.

Ker bo nastopilo na shodu več govornikov, bomo pričeli točno ob 2. Udeležite se ga v obilnem številu in pravočasno. Pokažimo ameriškemu delavstvu, da je naše delavstvo zavedno in med prvimi v akciji za delavske interese. Pokažimo jim, da smo se uživali v ameriške razmere in da vemo kje je v politiki naše mesto.

To bo zadnja konferenca in shod pod našo avspicijo v tem letu. Raditega apeliramo na članstvo socialističnih klubov kakor tudi na članstvo podpornih društev, da se obeh zborovanj udeleži v čim večjem številu.

Vse naše dosedanje konference in shodi so bili številno posečeni. Pričakujemo pa, da bo udeležba na pittsburški konferenci in shodu še večja!

V nedeljo 26. oktobra v Pittsburgh!

John Jereb, tajnik Konference.

Iz Indianapolisa.

INDIANAPOLIS, IND. — V nedeljo 19. oktobra se je tu vršila igra in shod, oboje pod avspicijo soc. kluba št. 41 iz Clintona, Ind. Priredba se je vršila v Slov. nar. domu. Udeležilo se jo je okoli dve sto oseb. Shodu je predsedoval John Matelič iz Indianapolisa, ki je po svojem nagovoru predstavil kot prvo govornico sodruginjo Christino Omahne iz Clintona. Za njo je govoril sod. Chas. Pogorelec iz Chicage. V angleščini je govoril sod. W. H. Henry, ki je apeliral na naše rojake državljane v Indiani, naj ne pozabijo glasovati razun za La Folletta tudi za celotno socialistično listo.

Poleg govorov je bila na sporedu igra "V Ljubljano jo dajmo", ki jo je vprizoril dramski odsek kluba št. 41. Ves program je bil dobro izvajan in prireditelji so dosegli v vseh ozirih dober uspeh. Igralci in igralke so vloge dobro pogodile in občinstvo se je od srca nasmejalo. Včasi je prav na mestu, da je poleg resnih točk, kot so bili na tej priredbi govori, na sporedu tudi kaj šaljivega, kot je bila tukaj omenjena igra.

Prodalo se je tudi nekaj naše literature in razdanjo so bili kampanjski letaki, ki jih je izdala JSZ.

Naselbina v Indianapolisu je imela svoječasno socialistični klub, toda je radi raznih lokalnih in splošnih vzrokov že pred par leti prenehal biti aktiven. Somišljeniki socialističnega gibanja v slovenski naselbini v Indianapolisu so sedaj na delu, da obnovijo socialistično postojanko in tako bo ta naselbina zopet prišla v vrste politično organiziranega razredno zavednega delavstva. — *Poročevalec.*

Spored shoda v Springfieldu, ki se bo vršil 26. oktobra.

SPRINGFIELD, ILL. — Delavstvo v Springfieldu in okolici vabimo, da se udeleži velikega kampanjskega shoda, ki ga priredi tukajšnji socialistični klub št. 47 v nedeljo 26. oktobra ob 2. popoldne v Slovenskem narodnem domu. Na shodu bosta govorila Charles Pogorelec iz Chicage in W. J. Spaulding, mestni komisar (City Commissioner) in načelnik La Follettove kampanje v Springfieldu.

Program:

1. Otvoritev shoda.
2. Pevski zbor Naprej zapeje Marseljezo.
3. Mr. W. J. Spaulding (govor v angleškem jeziku).
4. Delavski pozdrav, poje pevski zbor Naprej.
5. Charles Pogorelec, tajnik JSZ. (govor v slovenskem jeziku).
6. Mi vstajamo, poje pevski zbor Naprej.
7. Zaključek shoda.

Drugi del.

8. Ob 8. zvečer ples in prosta zabava v istih prostorih.

Vstopnina na shod prosta. Vstopnina na veselico za moške 50c. Ženske vstopnine proste.

Na svidenje v nedeljo 26. oktobra popoldne in zvečer v Slov. narodnem domu.

ODBOR.

Pevski zbor "Lira" priredi svoj letni koncert dne 7. decembra.

CHICAGO, ILL. — Mešan pevski zbor Lira priredi svoj letni koncert v nedeljo 7. decembra v dvorani Sokol Pilsen na So. Ashland Ave. blizu 18. ceste. Program se prične izvajati ob 3. popoldne. Spored bo zelo bogat.

Zbor Lira je dosedaj še na vseh svojih priredbah imel bogat, dobro izvajan program, in skrbel bo, da bo prihodnji koncert v čast Liri in da bo zadovoljil petje ljubeče občinstvo.

Po koncertu bo ples in prosta zabava. Natančnejši program priredbe bo objavljen v listih. — Član "Lira".

Prihodnja konferenca ohijskih klubov JSZ. bo dne 2. novembra v Clevelandu.

CLEVELAND, O. — V nedeljo dne 2. novembra se bo vršila v Clevelandu v prostorih kluba št. 27 (v Slov. nar. domu) druga konferenca Klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije JSZ. v državi Ohio. Konferenca se prične ob 10. dopoldne, popoldne pa se bo vršil shod, na katerem bodo nastopili slovenski in angleški govorniki. Imena bodo sporočena v bodočih naznanilih. V angleščini bo govoril Max Hayes, urednik lista "The Cleveland Citizen", ki je znan in vpliven delavski list. Max Hayes je v ameriškem delavskem gibanju splošno znan in jugoslovansko delavstvo v Clevelandu ima dne 2. novembra priliko napolniti dvorano in poslušati tega moža, ki ima mnogo izkušenj iz bojev delavskega razreda.

Namen konference je povečati socialistično agitacijo med našim delavstvom in utrditi klube JSZ. ter podzvzeti korake za ustanovitev novih, kjer jih še ni. Na shodu pa se bo imel vsakdo priliko poučiti o sedanjem progresivnem gibanju, ki se bori proti kapitalističnim strankam in stremi osvojiti vladno za ameriško ljudstvo in v prid ljudskih interesov. To veliko gibanje je socialistična stranka pozdravila in je v nje mu sodelujoča sila, ker je uverjena, da se bodo morale mase ameriškega delavstva prej ali slej popolnoma ločiti od buržvaznih strank in se organizirati v svoji stranki, ki bo prava stranka ameriškega delavstva. Socialisti hočemo privedi novo gibanje ameriškega delavstva v socialistični tok, na pota socialistične taktike in programa. Nova orientacija delavskih sil nam je dala priložnosti agitirati za pojačanje socialistične stranke kakršnih do sedaj nismo imeli. Naša dolžnost kot socialistov je, da jih izrabimo, da agitiramo kjer koli mogoče.

J. K., tajnik kluba št. 27

Poziv društvam naprednih podpornih organizacij v Ohiju.

S. Jacob Kotar, tajnik konference klubov J. S. Z., je razposlal na društva slovenskih naprednih podpornih organizacij v Ohiju pisma, v katerih jih vabi, da naj pošljejo svoje zastopnike na konferenco, ki se bo vršila dne 2. novembra v Clevelandu.

V pismu pravi med drugim:

"Na prvi konferenci klubov in društev Izobraževalne akcije JSZ., ki se je vršila v Girardu, smo sklenili, da povabimo na bodočo konferenco, ki bo zborovala dne 2. novembra v Clevelandu, tudi zastopnike društev. Konferenca se bo vršila dva dni pred volitvami. Zastopniki in gostje bodo imeli sejo dopoldne, popoldne pa bo velik ljudski shod.

Potrebno je, da se pričenemo živahnije gibati v borbi za svoje pravice. Le ako bomo dovolj aktivni, bomo lahko rekli delavstvu drugih narodnosti, da mi vršimo svojo dolžnost in da se zavedamo svojih nalog.

Dela je mnogo in če ga hočemo vršiti, mora biti tudi delavcev več za tako delo kot jih je danes. Potrebno je, da širimo socialistično literaturo. Naročimo si knjig in brošur in jih razprodajamo. Lotiti se moramo z vso vnemo vzgojevalnega dela. Dokler ne bo delavstvo čutilo potrebe po več znanju, ga bodo kapitalistični interesi lahko izkoriščali in se debelili na njegov račun.

Apeliramo na društva, da izvolijo zastopnike in jih pošljejo na clevelandsko konferenco, ki se bo vr-

šila pod avspicijo JSZ. v Ohiju. Apeliramo na vas, da se pridružite Izobraževalni akciji JSZ. in apeliramo na člane, naj se pridružijo socialistični stranki in postanejo njeni aktivni člani.

V združenju je moč. Samo organizirani nastopi so uspešni. Zanašamo se na zavednost vašega članstva in pričakujemo, da boste zastopani dne 2. novembra v Clevelandu.

Dne 4. novembra bo ljudstvo odločalo, kdo bo naslednja štiri leta na vladi. Mi hočemo vladno iz ljudstva za ljudstvo. Ako je ljudstvo že dovolj vzbujeno, bo zmaga naša. Ako še ni, se ne bomo ustrašili, ampak delali naprej, da zmagamo.

Delujmo skupno in sporazumno in uspehi so sigurni. Mi ne mislimo odjenjati v nobenem slučaju, ker hočemo zmagati . . ."

Kakšne naročnike ima "D. S."?

MILWAUKEE, WIS. — Napad v "D. S." z dne 16. oktobra, ki je bil priobčen pod naslovom "Urednik Proletarca se je zopet izpljuval", mi je potisnil pero v roke, ker mi vest ne da miru preje, da napišem nekaj vrstic v našem priljubljenem listu.

"Proletarec" je od vsega svojega začetka znan kot boritelj za delavske pravice in glasilo zavednega delavstva in to je tudi danes. Upam, da bo urednik usmiljen z mojim dopisom in ga ne bo izročil košu. Naročnica Proletarca sem osem let. Za socialistično gibanje sem se zanimala ves čas od kar sem prišla k spoznanju, da je mesto delavca in delavke v socialistični organizaciji.

Napad v "D. S." je potvarjanje resnice. Pravi, da Proletarec ne more govoriti široki javnosti, ker pridiga samo še žalostnemu ostanku svoje jetične armade, to je kakim 400 naročnikom.

Na tem mestu konstatiram, da se "D. S." razposilja okoli zastonj; pošiljajo jo naročnikom, katerim je naročnina že davno potekla in so naročili, naj se jim list ustavi, in pošiljajo jo v razne naselbine po Ameriki v zavitkih tajnikom in podobnim ljudem, češ da naj jo razdajo med rojake. Poznam osebo v tem mestu, ki ji je potekla naročnina še meseca decembra preteklo leto in je zastopniku že dvakrat odpovedala list. Toda uprava se za odpovedi ne zmeni in ga pošilja naprej, kajpada zastonj. Če bi pri "D. S." izbrisali vse take naročnike in če bi jo prenehali pošiljati cele zavitke zastonj, če bi odpadli naročniki ki dobivajo list kot člani podporne organizacije — koliko bi jih ostalo —?

Boljše in častnejše je, da ima list magari samo 400 naročnikov, ki list plačajo in ga podpirajo, kakor pa ga usiljevati ljudem zastonj in iskati podpore pri ljudeh, ki ga ne čitajo in niti ne razumejo slovenskega jezika. "D. S." je edini slovenski list, ki ne more izhajati s podporo Slovencev, to je slovenskih delavcev, ampak ga vzdržujejo drugi, ki niti ne vedo kako je urejen.

Ko je prišel list v roke hrvatske organizacije, je pisal kako se bo razširil in kako bo slovensko delavstvo drlo v njihovo organizacijo. Sedaj pa o organizaciji prevladno molče, ker ni ne naročnikov in ne članov. Celo tukaj kjer izhaja njihov list, nimajo toliko članov kolikor jih je potrebno, če se hoče imeti aktivno organizacijo.

Naše delavstvo je sito razdiračev in učiteljev nesloge. Tudi se ne ozira na napade, ki jih bruhaajo zoper La Folletta, ker vedo da je on kandidat ameriškega delavstva in farmarjev in ker vedo, da so ga vabil

šentpavelsko konvencijo tudi tisti, ki ga danes psujejo ravno tako kakor kapitalistični list.

List, ki se ga razpošilja zastoj kdor ga hoče in tudi tistim, ki ga nočejo, ne more držati dosti do sebe, ali pa ima nesposobne ljudi v upravnistvu, ki ne vedo kdaj je kdo naročnik in kdaj ni. Tudi mu ne delajo ugleda napadi še manj pa to, da se izogiba pravilnim odgovorom.

V drugič se še kaj oglasim, do takrat pa upam, da se "jetična armada Proletarčevih naročnikov" znatno pomnoži, kajti bacili socializma se zelo hitro širijo . . .
— *Naročnica Proletarca.*

Seje milwauškega kluba.

MILWAUKEE, WIS. — Socialistični klub št. 37 JSZ. obdržuje svoje redne seje vsaki drugi četrtek v mesecu ob 8. zvečer v So. Side Turn Hall.

Tisti, ki se mu žele pridružiti, naj pridejo na prihodnjo sejo, in če žele glede tega kake informacije, naj se obrnejo na tajnika kluba. Tajnik je Frank Perko, 311 First Ave.

Prihodnja redna seja kluba bo 13. novembra zvečer v prej omenjeni dvorani. Udeležite se je polnoštevilno in pripeljite s seboj naše somišljenike, da pristopijo v klub.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

V nedeljo 26. oktobra v Pittsburgh!

PITTSBURGH je mesto velikih tovarn, kjer si jeklarski magnatje in lastniki premogovnikov, železnic itd. kujejo na račun delavstva svoja bogastva. Pittsburgh je mesto reakcije, mesto finančnega tajnika Mellona in mesto mnogih nezavednih delavcev.

V tem Pittsburgu se bo v nedeljo 26. oktobra vršila konferenca zavednih delavcev, združenih v Jugoslovanski socialistični zvezi. Prišli bodo tudi zastopniki podpornih društev in vsi naši sodrugi, ki hočejo, da Pennsylvanija preneha biti dežela denarnih carjev.

Konferenca se bo vršila v poslopju LA Follette-Wheeler kampanjskega odbora na 325 Fifth Ave. Pričela se bo ob 10. dopoldne, popoldne ob 2. pa se bo vršil v istem poslopu

VELIK LJUDSKI SHOD,

na katerega vabimo delavstvo v Pittsburghu in okolici, da se ga udeleži. S to manifestacijo bomo ponovno dokazali, da se zavedamo svojih dolžnosti v borbi za naša prava in da poznamo naše naloge kot socialisti.

Jugoslovansko delavstvo v Pittsburghu in okoliških mestih, v nedeljo 26. oktobra je naš dan. Pridimo skupaj v boju za skupno stvar in skupno delo.—Odbor.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Pretekli teden se je podal na agitacijo za Proletarca sodrug Anton Žagar, ki je bival to poletje v North Dakoti. Preje je bil v Sheboyganu. Sodrugi in somišljeniki po zapadu naj mu pomagajo pri delu za razširjenje Proletarca. Potrebno je, da smo za širjenje socialističnega tiska vsi agitatorji. Socialistični listi so odvisni za svoje razširjanje od lokalnih agitatorjev in na te apeliramo, naj store ne samo kolikor morejo ampak to kar je njihova dolžnost.

John Teran iz Ely, Minn., je eden pionirjev našega gibanja. Bil je aktiven v delavskem gibanju in bil na agitaciji za Proletarca ko je bil to še zelo nevaren posel. Takrat so naše agitatorje izganjali iz hiš, jih zaničevali in dejansko napadali. Kompanije, kot je npr. Oliver rudniška družba, so jim onemogočile bivanje v svojih grofijah ker so mislile, da se da socialistično gibanje zatreti kot kaka kužna bolezen. John Teran je še vedno lojalen član Proletarčeve armade. Prošli teden je poslal šest naročnin.

Neki naročnik iz Bellinghama v državi Washington nam piše, da so delavske razmere izredno slabe. V dotičnem kraju je par velikih žag in pa en premogovnik; dela se slabo in delavcev je mnogo, ki iščejo dela pa ga ne morejo dobiti. Prosi nas, da bi mu pošiljali list, naročnino pa bo obnovil ko hitro dobi delo; brez posla je že nad pol leta. Slovencev je tam le par in nekaj Hrvatov. Prebivalstvo kraja je nazadnjaško, to je, misliti je pozabilo. Kadar je delo delajo, ob nedeljah pa so iz navade pobožni in hodijo v cerkev.

A. I. iz Conemaugh, Pa., je obnovil naročnino in obžaluje, ker ni mogel poslati poleg svoje še kaj drugih. Mesto teh pa je poslal naročilo za knjige, kar je posnemanja vredno. Delavci, sezite po knjigah in jih čitajte.

Neki naročnik iz Kansasa piše: "Priloženo pošiljam \$3 za obnovev naročnine. Poskusil bi agitirati, da bi poslal še kaj naročnin, ampak za tako delo je potreba potrpežljivega človeka, jaz pa se prehitro razburim, kadar imam opravka z ljudmi ki se jim težko kaj dopove. Zato pa vam pošiljam malo vsoto listu v podporo, da bom na ta način vsaj nekaj pomagal našemu glasilu . . ."

Zastopnik N. N. v naselbini . . . je šel okoli naročnikov in jih opozoril, da jim je naročnina potekla. Večinoma so jo ponovili. Bil je tudi v hiši, kjer mu je gospodinja rekla, da Proletarca ne marajo več, ker "ima same zanič povesti . . ." Na vprašanje zakaj so zanič je rekla, da niso "zanimive". Gospodar pa je dodal, da imajo druge liste — sicer pa on ne utegne brati, ona pa bere najraje kakšne povesti.

Povest "Mariška", ki je izhajala v Proletarcu, je krasno delo in bo izšla v knjigi. "Rdeči smeh", ki izhaja sedaj v Proletarcu, je literarno delo prvega reda. Leonid Andrejev je pisatelj svetovnega slovesa in on je avtor "Rdečega smeja". "Proletarec" ne prinaša mnogo povesti, ker mu primanjkuje prostora. Ali kolikor jih prinaša, so dela, vredna da jih razumen čitatelj čita in se v nje poglubi. Samo neuki čitatelji bodo rekli, da so taka dela "nezanimiva".

Debata med Kokotovičem in Ziničem.

V nedeljo 19. oktobra se je vršila v Narodni dvorani v Chicagi debata med Petrom Kokotovičem, članom srbske sekcije JSZ., in S. Ziničem, ki je postal pred par tedni urednik "Radnika". Tema debate je bila: "Da li socialistička stranka sa svojom politikom vodi radnu klasu k oslobodjenju?"

Pozitivno stran je zastopal Kokotovič, negativno pa Zinič. Debata bi se imela pričeti ob 2. popoldne. Ko sem prišel ob tem času v dvorano, je bilo v nji kakih osemdeset ljudi. Člani srbskega kluba JSZ. so razdajali socialistične liste in letake, člani W. P. pa svoje liste in letake. Oboji so prodajali tudi vsaki svoje knjige in brošure.

Do treh je prišlo v dvorano kakih dve sto oseb. Na oder je prišel Lojen, član jugoslovanske sekcije W. P., in otvoril shod oziroma debato. Pripravljalni odbor ni izvolil predsednika debate, kot je navada, ampak prepustil volitev udeležencem, kar je bilo zame nekaj novega. Čemu so srbski sodrugi pristali v ta način predsedovanja, mi ni znano.

Lojen je na kratko objasnili, da se je v tej dvorani pred par tedni vršil socialistični shod pod avspicijo srbske sekcije JSZ., na katerem je Peter Kokotovič pozval protivnike na debato. Motili so ga namreč v govoru z raznimi medklici in vriščem. Radnikovci so poziv sprejeli in določili svojo zvezdo Ziniča za protivnika Kokotoviču.

Ko je Lojen končal s pojasnilom, je vstal neki član njihove stranke in predlagal, da se ga izvoli za stalnega predsednika, "da ne bomo izgubljali časa". Drugih nominacij ni bilo in Lojen je bil "soglasno" izvoljen — to je, nihče ni glasoval proti. Navadno so predsedniki debat nepristranski; Lojen ni bil, kar ni bila njegova krivda, ampak krivda odbora, ki je dopustil tak enostranski način predsedovanja. Enostranski je bil v tem, da je svojo pozicijo izrabil za agitacijo v prid svoje struje.

Avdijenca je bila mirna, dasi ni mislila biti mirna. Toda ves čas debate se ni dogodilo ničesar takega, kar bi čez mero razburjalo duhove. Okoli osemdeset oseb je prišlo na debato organiziranih z namenom ploskati Ziniču v vsakem slučaju. Pa so mu ploskali, dasi je slab govornik in slab poznavalec delavskega gibanja. Kakih petdeset drugih se jim je pridružilo od časa do časa. Približno petdeset oseb je ploskalo Kokotoviču, toda niso bili organizirani za "larmu". Do 4. popoldne se je nabralo v dvorano do 300 oseb.

Kokotovič, ki je prvi govoril, in sicer 37 minut (predsednik ga je za tri minute prikrajšal, toda ne namenoma), je slikal vzroke razredne borbe, načine bojev med delavstvom in kapitalizmom, nevednost ki je še ukoreninjena med delavstvom in pota, po katerih se delavski razred kot tak pomika naprej. Navajal je razlike v ekonomskem sistemu nekdanj in danes in mišljenje množic nekdanj in danes. Dokazoval je, da je razkosanost organizacij razredno zavednega delavstva škodljiva za delavstvo, ker šibi njegovo odporno in borbno silo. Taktika, ki ne jemlje v obzir moč sovravnika in trdi, da dosežeš, šibek ko si, vse kar hočeš z direktno akcijo ali kakorkoli se jo že hoče imenovati, je škodljiva delavstvu kar je dokazala zgodovina zadnjih let. Z glavo skozi zid se ne pride skozi zid, ampak si z butanjem razbiješ glavo, ako sploh butaš. Če pa samo frazariš, pa tudi ne dosežeš drugega ka-

kor razočaranje pri tistih, ki so ti verjeli da se v kratkem dogodi revolucije, ki pa je ni bilo. Govoril je o svojih izkušnjah v delavskih bojih, ki si jih je pridobil v raznih krajih Evrope in zaključil, da je taktika socialne demokracije, — kljub napakam ki jih je delala kakor jih dela vsaka živa stvar razun papeža, — bila pravilna in taktika ameriške socialistične stranke je istotako bila in je pravilna. Njeno praktično delo je to dokazalo.

S. Zinič je ponovil staro pesem. Kakor je navada v debatah, je tudi on najprvo dejal, da Kokotovič ni ničesar dokazal in da se je izogibal predmeta, o katerem se bi imelo debatirati. Kdor je že čul govoriti kakega Ziniča, si tudi tega lahko predstavlja. Socialisti so bili za vojno, rešili so kapitalistični sistem, zatajili in prodali proletariat, ubijali delavske predstavnike, zakrivilo da je padlo na evropskih bojiščih milijone ljudi, in celo brest-litovski mir je podtaknil nemškimi socialistom. Umor Roze Luksemburg in Karla Liebknechta je posebno naglašal in s svojim tenkim glasom je svečano oznanil, da so ju umorili nemški socialisti in celo Kokotoviča se je prijel nekaj krvi. Osemdeset ljudi pa je dobilo signal za ploskanje in so ploskali dokler jih niso pričele boleti roke. Zinič je hotel od Kokotoviča načrt, po katerem se dogodi preobrat, toda Kokotovič ga ni narisal. "Če se delavstvo ne bo osvobodilo s silo, ali misli Kokotovič da se bo osvobodilo z molitvijo?" je vpraševal Zinič. Osemdeset ljudi pa je dobilo signal naj se smejejo in so se smejali.

Zinič je bil skoro ves čas svojega govora v Evropi, kakor je navada pri Fosterjevih, ki so z duhom še zmerom v starem kraju, čeprav že deset let žive v tej deželi, v kateri se niso brigali ne za strokovne organizacije in ne za politiko. Ko je pošteno namlatil nemške socialiste, jih preklel in izobčil iz človeške družbe, se je ozrl na La Folletta in dejal, da bo izvršil, v slučaju da bo izvoljen, isto kot nemški socialisti. Potem si je prinesel k nogam za pljuvalnik ameriško soc. stranko in razgalil doseđaj neznano resnico, da je soc. stranka tolerirala ljudi kot sta bila Chas. E. Russell in Spargo in raditega ne more biti dosti prida. 70,000 dobrih članov pa je izključila.

Kokotovič je govoril v drugič 25 minut. Poslužil se je citatov v pogledu spartakovskih uporov v Nemčiji in citiral Radeka, ki je dejal, da so si radikalni delavci v Nemčiji s predčasnim pučem povzročili ogromno škodo in s tem povzročili neodpustno dejanje. Citiral je Engelsa in odgovarjal na Ziničeva predbacivanja, kar pa pri osemdesetih organiziranih pristaših Ziničeve struje ni mnogo zaleglo, oziroma nič. Kako naj se sploh govori avdijenci, ki verjame laži, s katerimi jo pitajo njeni prvaki, medtem ko ne verjame drugemu ničesar, pa če so dokazi še tako jasni?! Zinič slabo pozna ameriško delavsko gibanja, če ga sploh kaj pozna. Drugače ne bi govoril o socialistični stranki kot stranki, s katero niso imeli komunisti nikdar ničesar skupnega. Ruthenberg naprimer ni nikdar protestiral proti Russellu in Spargu, dokler sta bila v stranki. Po šentlouiški konvenciji sta odstopila ne da bi ju kdo silil. Njuno zadržanje je stranka obsodila, ne da bi čakala nasveta današnjih komunistov.

Zinič je govoril, kot da so socialisti vladarji sveta in zato je nanje zvalil krivdo za vse nadloge, ki tarejo človeštvo. Debatirati s takim človekom je nesmišeln, in če že kdo gre na oder z namenom da z njim debatira, je najboljša, da ga ne vzame resnim.

Zinič je dejal, da je bilo na konvenciji soc. stranke petnajst delegatov, ki so se potegovali za K. K. K.

To laž ponavljajo vsi "komunisti". Citiral je govor Abrahama Cahna, ki je na soc. konvenciji baje dejal, da v Ameriki ni mesta za razredne delavske stranke in da se s propagando kakršno je vodila soc. stranka nikamor ne pride. Tudi ta citat je potvoril, oziroma ga je serviral v taki obliki njihov angleški list. Tudi če bi Cahn govoril kaj takega kot mu predbacivajo komunisti, kar pa ni govoril, bi to še ne pomenilo, da je Cahn ameriška soc. stranka. Končno je Zinič citiral nekega kapitalista na zapadu, ki je dejal, da je za La Folletta zato, ker ve da je La Follette odrešenik kapitalističnega razreda in radi tega bi morali biti zanj vsi kapitalisti. Ko je Zinič ta "citat" prečital, je naredil veliko gesto in osemdeset ljudi mu je ploskalo. Posluševal se je besed kot glupani, jazbeci itd., znak visoke "inteligence".

Kokotović se je nato čudil kapitalistom, posebno konvenciji ameriških bankirjev v Chicagi, ki jih je gibanje za "tretjo stranko" in La Folletteova kandidatura tako razburila in vznemirila, da so govorili skoro samo o tem in pozivali ameriško ljudstvo, naj odvrne grozno nevarnost s tem da glasuje proti La Follettu. Ko bi bil Zinič pameten, bi šel na konvencijo bankirjev in jim pojasnil, da jim ni treba trošiti milijone dolarjev v propagandi proti La Follettu, kajti on bo vendar rešil kapitalizem pred revolucijo!

Obudil mu je spomin, ko mu je dejal, da so bili Fosterjanci za La Folletta in ga snubili, dokler jim ni odgovoril, da ne mara njihove ljubezni. Osemdeset ljudi je dobilo signal za momljanje in so momljali in otrešali z glavami.

Ako bi se taka debata vršila pred tremi ali štirimi leti, bi bila dvorana premajhna. Danes so Radnikovci dobili v dvorano komaj osemdeset organiziranih pristašev iz vseh krajev od Garyja, Indiana, pa do Chicage, Chicaga vključena. Niti enega tistih hrvatskih delavcev v Chicagi ni bilo v dvorani, ki so pridružili hrvatsko sekcijo JSZ. komunistični stranki, in potem zedinjeni komunistični stranki. Sedaj so na krmilu jugoslovanske sekcije W. P. sami novi ljudje, večinoma taki ki so se pridružili pokretu v zadnjih dveh ali treh letih in pozneje. Vodstvo ni v rokah izkušenih, razumnih oseb, toda je bilo dovolj sposobno napraviti iz pristašev, kolikor jih imajo, fanatike, s katerimi je resna beseda, ali resna debata, še nemogoča. — c.

Nova pravila J. S. Z. dotiskana.

Nova pravila Jugoslovanske socialistične zveze so dotiskana in smo jih dobili iz tiskarne ta teden. Razun pravil in načelne izjave J. S. Z. je v knjižici tudi točka, ki razlaga naloge okrajnih organizacij klubov J. S. Z. (Konferenc) in dnevni red za seje konference, nadalje točka, tikajoča se Izobraževalne akcije JSZ.

Pravila JSZ. pošiljamo klubom po 6c iztis, klubi pa jih razpečavajo članom po 10c iztis. Te cene so bile v veljavi že pred leti za prejšnje izdaje pravil; dasiravno je tisk sedaj mnogo dražji kot je bil pred leti, bomo pošiljali pravila torej po prejšnjih cenah.

Vsak član JSZ. naj si nabavi iztis naših pravil že na prihodnji seji in vsakdo naj jih tudi pazno prečita, kajti JSZ. jih je izdala zato, da jih članstvo čita in se ravna po njih.

Na tajnike klubov apeliramo, naj jih naroče kakor hitro bodo prečitali to naznanilo. Naročite jih ne samo par iztisov, ampak toliko, kolikor imate članov. — *Tajništvo J. S. Z.*

BREZ NASLOVA

Iskra.

Moj prijatelj iz južnega Illinoisa je mnenja, da je naloga socialističnih listov prinašati novice, ki so lahke za čitati. O Proletarcu misli, da preveč obira in ščipa in pa forma mu ne ugaja. Temu prijatelju zamerim, ker bi po tolikih letih moral vedeti bolje. Ne zamerim pa tistim, ki se jih ščipanja tičejo. Tem nikakor ni ljubo, če se jim pove kar zaslužijo.

Neumljivo je, kako more list, ki se smatra naklonjenega delavstvu, prinašati stvari, ki so spisane z ednim namenom poniževati delavstvo in smešiti njegove napore za izboljšanje svojega stanja. Če kapitalistični listi smešijo delavske zahteve, je to povsem razumljivo. Neodpustno pa je, če se norčuje iz delavcev in delavk list, ki skozi vso svojo zgodovino prisega lojalnost delavskemu razredu, četudi večkrat po krivem.

"Glas Svobode" je pred nekaj tedni priobčil "zahteve" trboveljskih premogarjev, ki jih je nekdo poslal vodstvu družbe "za šalo". Najbrž jih ni nihče poslal, ampak jih je spisal zato da smeši zahteve premogarjev. Ob enem se je samo tako malo za šalo ponorčeval z ženami premogarjev. Noben urednik delavskega lista ne bo priobčeval takih "šal" ne da bi povedal sramotilec delavcev, kar jim je treba povedati.

"G. S." z dne 15. oktobra je priobčil pod naslovom "Ljubljanske kuharice" zopet eno tako šalo, ki pa po njegovem zatrdilu ni šala, ampak povsem resna stvar. To je, kuharice mislijo resno. V uvodu pojasnjuje:

"V Ljubljani, kjer ženska služinčad še največ gara za ubogo hrano in borih par dinarčkov mesečno, je nedavno prišlo tudi do organizacije ljubljanskih kuhinjskih krasot. Povod temu napredovanju ženskega proletarijata je dala resolucija trboveljskih rudarjev, o kateri so kuharice seznaile in jo seveda za "resno" držale. Resolucija trboveljskih rudarjev, ki je bila seveda samo "šala", ki pa je "Proletarec" ni mogel razumeti, je priobčena v številka 100 "Glasa Svobode."

Organizacija, v katero so vstopile vse ljubljanske poveljnice loncev, je na svoji tretji seji sklenila, da zahteva s 1. januarjem prihodnjega leta pravice, kakršnih dosedaj slovenske milostive niso hotele poznati."

Iz tega bi se dalo sklepati, da so se ljubljanske kuharice res organizirale in da res mislijo z organizirano močjo izboljšati svoje delovne razmere. Toda ko prečitata njihove zahteve, vidite, da niso drugega kakor norčevanje iz teh delavk.

"Zahteve" ljubljanskih kuharic, kakor jih je priobčil čikaški "G. S." (ako tudi kak drug list, temu pisu ni znano), so sledeče:

1. Plača se za 500 procentov zviša.
2. Delovni čas se za 3 ure na dan skrči.
3. Odpustitev iz službe se brez privoljenja kuharice prepove.
4. Umivanje posode, čiščenje kuhinjskega in jedilnega orodja ter cepanje drv ne spada več v delokrog in kompetenco kuharic.

5. Vstajanje pred 9. uro predpoldne se ukine.
6. Kontrola kuhinje od strani delodajalcev se sme vršiti samo z dovoljenjem kuharice.
7. Rokovanje kuhinjskih blagajn je delo kuharice. Principali so dolžni iste brez premišljevanja napolniti, kadar to zahtevajo rokovalke.
8. Koketiranje s soprogi svojih milostivih je svobodno. V službah, kjer je principalka starejša od svojega moža in slednji še ni prekoračil 70. leto starosti, spada omenjeno koketiranje v dolžnost dotične kuharice.
9. Kuharice, ki so zaljubljene in imajo svoje zaljublence, smejo slednjim dovoliti vsak čas — po noči in po dnevu — dostop v kuhinjo in svoje stanovanje.

10. Pogostitev z jedjo in pijačo, ki je v navadi pri obiskih takšnih zaljublencev, spada v breme kuhinjske blagajne.

11. Kuharice zaposlene pri samecih, vdovcih in ločencih, morajo s svojimi gospodarji koketirati in opravljati vsa dela, ki se najdejo potrebna radi koketiranja.

12. Kuharicam, ki opravljajo dela določena pod točko 11. te note, se mora dosedanja plača po njihovi želji zvišati večkrat na leto do zahtevane vsote.

13. Farovske kuharice in sploh ženske, ki so v službi pri kaplanih, župnikih, nadžupnikih, kanonikih in sploh pri duhovni gospodski, ne morejo biti članice tega društva, ter se jih ne sme v nobeno službo sprejemati, ker nočejo priznati, da že od pamtiveka vršijo službo in sprejemajo plače po točki 11. in 12. tega ultimata.

Za organizacijo podpisale: Tajnica: Urška Tičar, l. r. Predsednica: Micika Vivod.

Ni je delavske organizacije pod solncem, ki bi stavila take zahteve in tudi ljubljanske kuharice je nimajo. Točki 11 in 12 jih devajo v luč prostitutk in točki 8 in 9 nista dosti boljše.

Nekoč je A. Šabec, eden bivših urednikov "Glasa Svobode", sprožil idejo za organiziranje urednikov slovenskih ameriških listov v unijo. Pokojni Konda ga je razjezil, pa je smatral, da bi bilo tudi za urednike dobro, če bi bili v uniji, kakor je dobro za tiskarje in premogarje. Ker se sedanji štab "G. S." razume na zahteve premogarjev v Trbovljah in na zahteve ljubljanskih kuharic, bi bilo dobro, če bi pričel delati za unijo v svojem lastnem krogu in navedel svoje zahteve. Morda bodo pametnejše kakor pa te, ki jih podtika drugim delavcem, zato da jih smeši.

Poznam ljudi, ki slovesno zatrjujejo, da bi se "Proletarec" ne smel "utikati v organizacije, ki ga nič ne brigajo". Pri tem mislijo, da so ONI organizacija. Nepriistranski pa vendar niso. Kar Proletarcu zabranjujejo, dovoljujejo kakemu drugemu listu. Tudi za kritiziranje odbornikov so, in pravijo, da je namen kritike "koristiti organizaciji". Takoj pa spremene mnenje, če se kritizira njih in tedaj je kritika v "škodo" organizaciji.

Zvonko govori sedaj samo o mašini in razkrinkavanju. Celo tiste, ki jih je še pred nekaj tedni hvalil, bi rad danes "razkrinkal". Baje je v zadregi, ker nima prostora. Je pač težko, kajti tak časnikar ima včasih toliko prostora, da ga komaj napolni, včasih pa ga ne dobi, četudi je pripravljen pisati zastonj. Toda

prilika se mu bo gotovo ponudila, kakor se mu je vselej dosedaj. Mogoče bi se v slovenskem listu, ki izhaja v največjem wisconsinskem mestu, dobilo par kolon na teden.

Nekje se je pritoževal, da so ga "vsi" radi imeli in mu priznavali zmožnosti, ampak mašina ga ni marala, in ko je nekaterim javno povedal, kar jim gre, si ga niti njegovi prijatelji niso upali braniti pred grozno mašino, ki je prisopihala in ga povozila. Izkobal se je po koncu in sedaj dela načrte za razkrinkavanje. Pri tem se bo dobilo tudi nekaj novih slovenskih izrazov za najnovejši leksikon.

Večni zamenjavec prepričan je pristopil v društvo št. 1 SSPZ., ko je bil glavar njenega glasila; pristopil je z najčistejšimi nameni, brez vsakih sebičnih nagibov. Potem je pristopil v društvo Francisco Ferrer št. 131 SNPJ. — istotako z edinim namenom koristiti organizaciji. Pred kratkem je bil predlagan v čikaško društvo Jugoslovčan št. 104, Jugoslovanske Katoliške Jednote — zopet z edinim namenom koristiti tej jednoti. Prečudno — društvo ga je odklonilo! Dogodilo se je namreč, da so pri tem društvu člani, ki ne verujejo v nesebičnost najnovejšega kandidata. Da, v svoji predrznosti so naravnost trdili, da sili Zvonko v JSKJ. raditega, ker bo ustanovila svoje glasilo. Iz Joliet niso še nobenkoli poročali, dali je bil Zvonko za časa spreobrnitve tudi član KSKJ. in Svete družine. Čudno je, ako ni bil in še bolj čudno, ako ni poskušal pristopiti.

V nekem manifestu komunističnih strank sem bral protest proti roparskim napadom velesil na mirno prebivalstvo Kitajske. Protest je na mestu, kar se tiče roparskih velesil. Kar se pa tiče mirnega prebivalstva Kitajske, se mi pa zdi, da ni prav posebno mirno, razun če so poročila, ki prihajajo sedaj iz dežele zmajev, zlagana.

France Novak se jezi in pridruša, da ga "čikažani ne bodo ugnali." Sedaj ima list, ki piše pod firmo revolucionarizma (kaj je to ugibajte sami, če vam čas dopušča) in njegova beseda pod to firmo vse več zaleže kot poprej, ko je bil urednik "meščanskega lista". Jezi pa ga vseeno. Za dva tisočaka razlike, pa je toliko vpitja! Tisoč sem ali tja, to je v tej deželi malenkost. Saj se celo za graftarje v Washingtonu ne zanimamo dosti, čeprav sklepajo kupčije, pri katerih zaslužijo stotisoče in milijone, ne pa samo par stotakov.

Chas. F. Novak se je zadnje tedne nekje v Ameriki izgubil. Kdor ga najde, naj ga pošlje Radniku ali Sloveniji proti primerni nagradi. Mogoče se kje v puščavi pokori in pripravlja za vstop v bratovščino penzionistov, med katerimi prvači sedaj še papa? Saj res, čemu je papa tako tiho?

Ko je prišel Chas. F. Novak za urednika v Milwaukee, je "dobil vse narobe, in list prav slabo urejevan". To je povedal na nekem sestanku svojih pristašev v Ohiju, ko so ga vprašali, kako je bilo s kupčijo. Pojasnil je, da so za list res dali mnogo preveč, toda če se pomisli, da bi ustanovitev novega lista stala še več kot toliko, se jim to napako lahko odpusti. Ampak Chas. F. Novak ni bil dolgo "kapo" pri bivšem meščanskem listu. Šel je na konvencijo jugoslovanske sekcije W. P. v Chicago in kandidiral za tajnika, pa je

propadel. Dali so mu službo potovalnega agitatorja in je razgrajal po Penni, potem pa je zašel v west-virginske hribe. Poskušal je doseči triumf s pismom na V. redni zbor JSZ., pa ni ničesar dosegel. Ker mi je dolg čas po njemu, upam, da se kmalu oglasi s kakim razkritjem.

Ljudje so zelo škodoželjni in zlobni, — celo taki, ki vsaki dan ponavljajo deset božjih zapovedi. Ko je glavni tajnik svobodomiselnih zvez do smrti povozil neko žensko, so mu na 22. cesti to nezgodo nekako privoščili, čeprav jim je bilo žal za žensko. Ko je Rev. Zakrajšek do smrti povozil otroka, je bila stvar izenačena. Razlika je bila le v tem, da so do preiskave Rusa zaprli (kot so poročali listi), medtem ko je bil Kazimir takorekoč takoj odvezan vsake krivde. Ko so mu po prihodu z otrokom v bolnišnico povedali, da so otrokove ure štete, je pokleknil in molil. Če bi to storil Rus, bi mu rekli, da je pijan in policaji bi ga najbrž pretepli. Kar se enemu poda, bi izgledalo na drugemu smešno. Kar enega oprošča, bi drugega potisnilo še dalj v luknjo.

Ako bi se zavzelo petdeset agitatorjev, da bi dobili vsaki najmanj enega novega naročnika na teden, bi bila to prvovrstna agitacija in uspeh listu bi bil zagotovljen. Ali je vas petdeset, ki bi bili pripravljeni vršiti to delo?

Tarnanje nad nevednostjo ljudi, ne da bi vas nevedni ljudje čuli, nič ne izda. Treba jih je učiti — navajajte jih na čitanje vzgojevalnih listov.

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Kadar potrebujete kaj iz lekarne se oglasite pri

Cyrus W. Davisu
vodilnem lekarnarju v
CONEMAUGH, PENNA.

Zanesljivost in poštenost
sta naša gesla.

ITALIJANSKE HARMONIKE

Izdelujemo in importiramo **ITALIJANSKE HARMONIKE** najfinejšega ročnega izdelka.

Najboljše na svetu. Jamčene za 10 let. Naše cene so najnižje. Vsakemu kupcu damo brezplačen poduk. Pišite po naš **BREZPLAČNI** cenik.

RUATTA SERENELLI & CO.,
117 Blue Island Ave., Dept 59,
Chicago, Ill.

ZADOVOLJNOST

tisočerih, ki so poslali denar v stari kraj je najboljši dokaz o dobri postrežbi in nizkih cenah, ki so jih dobili pri nas. Dajte nam priliko da Vam enkrat postrežemo, in postali boste naš stalni odjemalec. Vprašajte po ugodnostih potovanja v Evropo s posredovanjem našega parobrodnege oddelka. V vseh bančnih zadevah se obrnite zaupno na

Kapital in prebitek
\$2,000,000.00

Kaspar American State Bank
1900 Blue Island Ave. Vogel 19te ulice.
CHICAGO, ILLINOIS

Varna banka za vlaganje in investiranje vašega denarja.

IMOVINA NAD DVAJSET MILJONOV DOLARJEV

Glasujte za socialistično listo.

V Californiji mora vsakdo, ki hoče glasovati za La Folletta in Wheelerja, oddati svoj glas na glasovnici socialistične stranke. Socialistična stranka v Californiji bo dobila dne 4. novembra več glasov kot kdaj poprej v svoji zgodovini in računa na zmago. Rokjaki delavci v Californiji, storite kolikor največ mogoče za svojo stranko in izrabite priliko, kakoršne do sedaj še ni imela.

Delavci v Pennsylvaniji, glasujte za listo socialistične stranke, na kateri bosta označena tudi La Follette in Wheeler. Ne zanemarite agitacije za svoje kandidate! Tisti delavci, ki so se šele letos vzbudili, vidijo samo našega predsedniškega kandidata, toda socialisti vedo, da predsednik sam na sebi ne predstavlja nikake moči, ako nima zaslombe v kongresu in drugih javnih uradih. Socialistična stranka v Pennsylvaniji bo postala letos večinska stranka, ako bo razredno zavedno delavstvo storilo svojo dolžnost.

V državi Missouri bosta La Follette in Wheeler označena na glasovnici socialistične stranke in pod rubriko Liberal Party. Agitirajte med volilci v Missouriju, da glasujejo za celotno socialistično listo.

La Follette in Wheeler bosta označena na glasovnici socialistične stranke tudi v državi New York, v Connecticutu in v večih drugih državah. V državah kjer bosta označena pod separatno rubriko na glasovnici, napravite križ poleg njunih imen, za ostale kandidate pa glasujte na glasovnici socialistične stranke.

V Illinoisu bosta označena na glasovnici pod se-

paratno rubriko in sicer brez vsakih drugih kandida-
tov v državne urade. Kar se tiče kandidata za gover-
nerja, senatorja, kongresnike itd., glasujte za vso so-
cialistično listo. Ako želite kaka pojasnila v tem ozi-
ru, pišite uredništvu "Proletarca".

Včasih je bil človek proklet, ako je verjel, da se
suče zemlja, medtem ko so drugi verjeli, da se suče
solnce okrog nje. Danes majemo z glavami, če sliši-
mo to.

Nekoč bodo ljudje majali z glavami, če bodo sliši-
šali, da so se narodi v preteklosti klali zaradi narod-
nosti, zastav in mej.

VSE JE DRAGO.

Zadnja oficijelna poročila naznanjajo, da so živ-
ljenski stroški v Združenih državah 61.7 procentov
dražji kot je bilo leta 1914; stanarina je 85 procentov
višja kot je bila takrat. Trinerjevega Grenkega Vina
pa ta splošno visoka cena ni prizadela. Njegove
zmerne cene omogočajo vsaki družini, da ima to iz-
borno zdravilo v domači lekarni. Zoper želodčne ne-
rede je nenadkriljivo. Izčisti črevesje, poveča tek in
ublaži ves sistem. Kupite ga danes pri svojem lekar-
narju ali prodajalcu, (ako vam ne more postreči, pi-
šite na Joseph Triner Co.) in se preskrbite tudi s Tri-
nerjevim Linimentom, hitrim pripomočkom zoper
revmatizem in nevralgijo, in s Trinerjevim Mirilcem
Kašlja. Mr. Frank Sima nam je pisal zadnjega marca
iz Idaho Falls, Idaho: "Trinerjeva zdravila so naj-
boljša." Zapomnite si to!

VABILO

na

VESELICO IN VINSKO TRGATEV

katero priredi

SOCIALISTIČNI KLUB ŠT. 118,

J. S. Z.

S SODELOVANJEM PEVSKEGA ODSEKA
"ILIRIJA"

v soboto dne 25. oktobra 1924

v dvorani društva "Postojanska jama"
št. 138, SNPJ., Canonsburg, Pa.

Začetek ob 6. zvečer.

VSTOPNINA: za moške 75c; ženske vstopnine
proste.

Ker je to prva prireditev enake vrste v naši
naselbini, pričakujemo obile udeležbe. Vabimo ro-
jake tudi iz bližnjih naselbin da nas posetijo. Za
vsestransko zabavo in postrežbo bo najboljšo po-
skrbljeno. — ODBOR.

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET
At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIŠEK

924 McAllister Ave.

Phone 2726

se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koksa in peska.

Waukegan, Ill.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINCIC

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot re-
galij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za-
stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških,
po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih in-
štrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUM-
BIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter
hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplotno priporočam.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ RDEČE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25	IGRE	
VZORI IN BOJI, črtice, vezana	1.50	ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana50
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana65	BENESKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana75
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana75	CARLJEVA ŽENITEV-TRIJE ŽENINI, (F. S. Tanczar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana25
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75	DNEVNIK, veseloigra v 2 dejanjih30
ZA SREČO, povest, broširana45	GAUDEAMUS, komedija v 4 dej.60
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), vezana	1.00	GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana60
ZLATARJEVO ZLATO, (Aug. Šenoa), zgodovinska povest iz XVI. stoletja, vezana	1.20	KASIJA, drama v 3 dejanjih75
ZMOTI IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zorec), broširana40	JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana75
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana65	MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana75
ŽENINI NASE KOPENELE, (Rado Murnik), broširana30	NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana35
SLOVENSKI PISATELJI:		NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah). Igra v treh dejanjih, broširana35
FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25	OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana75
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00	ROMANTICNE DUŠE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana85
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, I. zv., vezan	1.75	ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih50
II. zv. vezan	1.50	SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana75
III. zv. vezan	1.50	UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana	1.00
IV. zv. vezan	1.25	ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UGNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
V. zv. vezan	1.00	ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata20
VI. zv. vezan	1.00	ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern)	5.00
		DEMOKRATIZEM IN ŽENSTVO, (Alojzija Štebi)10
		GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Šarabon), vezana	1.25
		JUGOSLAVIJA, (A. Melik), zemljepisni pregled	1.00
		KATOLSKA CERKEV IN SOCIALIZEM25
		KDO UNICUJE PROIZVAJANJE V MALEM20
		KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)20
		KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Mencej)25
		KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HEVATOV IN SRBOV, (Matija Pirc)40
		MISELNI RAZVOJ EVROPSKEGA ČLOVEŠTVA, (Fran Drtna), vezana	2.00
		MLEKARSTVO, s črticami e živinoreji s slikami75
		NALEZLJIVE BOLEZNI35
		NARODNOGOSPODARSKI ESBJI35
		NAŠ JEZIK, (Dr. J. Glonar), vezana45
		NAŠ SADAŠNJI USTAVNI POGOLOZAJ75
		O KONSUMNIH DRUŠTVIH10
		O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana40
		OSNUTEK SLOV. NAR. GOSPODARSTVA50
		POGLAVJE O NOVI SVET10
		POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotina Lončar), broširana 75c, vezana	1.00
		POSTREŽBA BOLNIKOM, s slikami35
		PSIHICNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI (Ivan Robida), vezana	1.15
		RASTLINSTVO NASIH ALP, (F. Seidl)95
		RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Žagar)35
		REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana45
		SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNICA, izdala SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00
		SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Ozvald), broširana50
		SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba40
		SRSKA POČETNICA, (J. T.)50
		SPRETNA KUHARICA, broširana, \$1.00, vezana	1.25
		SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA, (E. K.), broširana50
		USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike10
		V NOVO DEZELO, (E. K.) broširana25
		ŠADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM10
		ZAKON BIOGENEZIJE, (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50
		ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)50
		ZBIRKA RUDARSKIH IN FIZIČNIH IZRAZOV, (J. Beslaj)30
		ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec)25